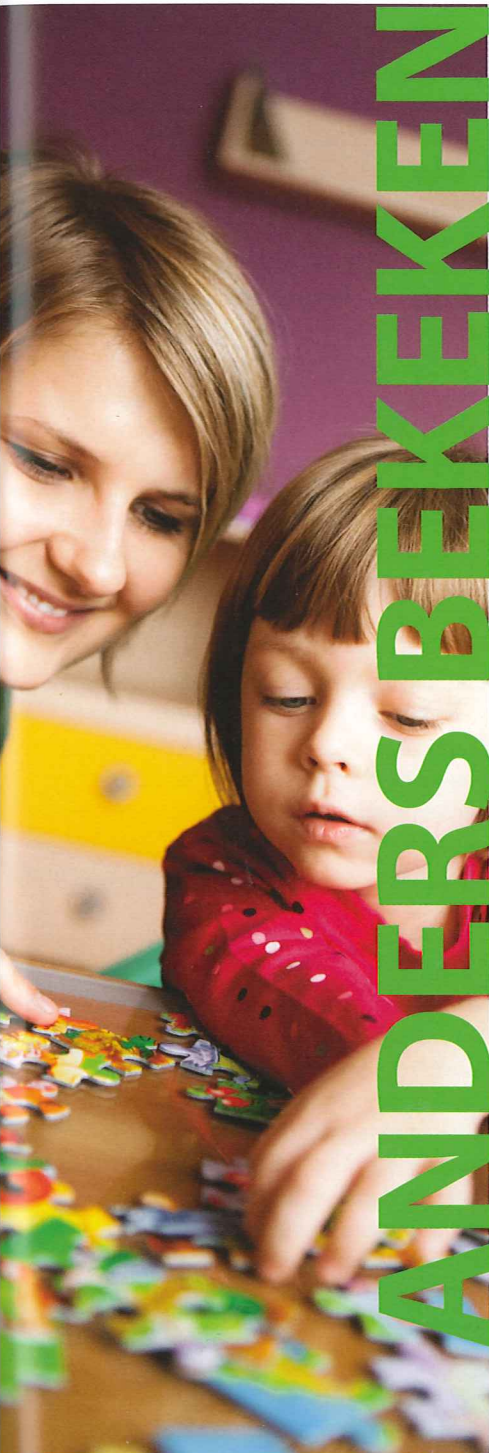

Gesprekken voeren met kinderen

OUDERSCHAPS-COACHING

ANDERS BEKEKEN

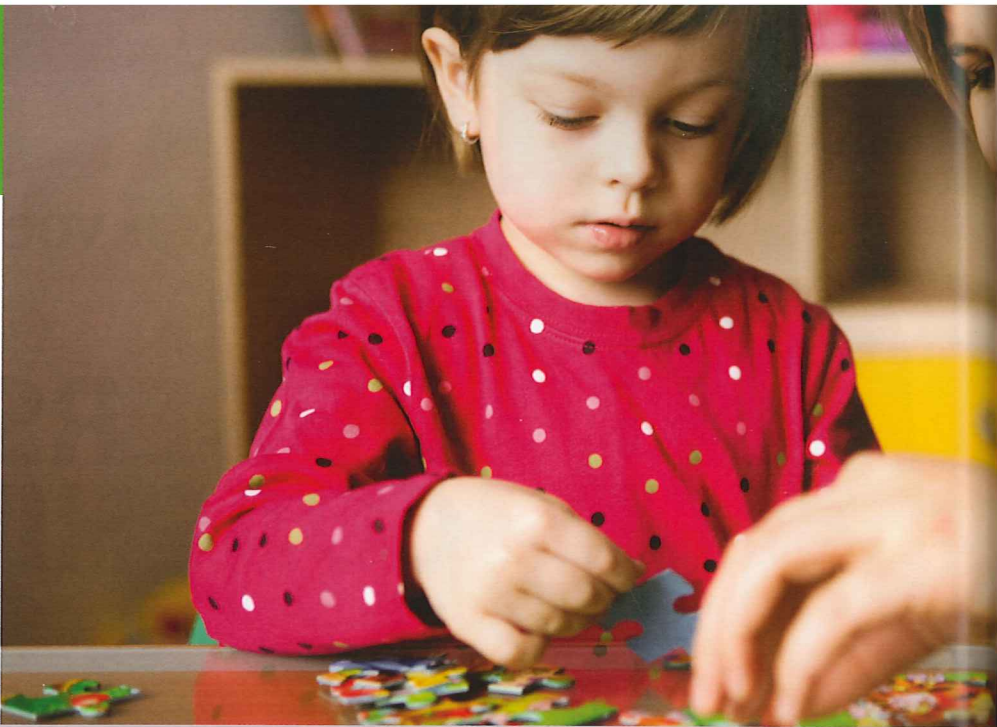
Sinds de *Wet bevordering voortgezet ouderschap en zorgvuldige scheiding* in maart 2009 is ingevoerd, is het opstellen van een ouderschapsplan verplicht. In dit plan en in het verzoekschrift dient tevens aangegeven te worden op welke wijze de kinderen zijn betrokken bij de afspraken die de ouders maken met hun kinderen. Dat brengt veel ouders in verlegenheid, want hoe praat je nu met je kind over onderwerpen die het liever niet wil horen? Hoe voer je een gesprek waartoe een kind niet gemotiveerd is? Het onderzoek naar wat kinderen beweegt, staat nog in de kinderschoenen ondanks anderhalve eeuw ontwikkelingspsychologie (Delfos 2001). Echter, de voorwaarden waaronder gespreksvoering met kinderen plaatsvindt, staat wel volop in de belangstelling.

Jonge kinderen

Kinderen tussen vier en zes communiceren vaak moeilijk, omdat hun verbale capaciteit nog niet ten volle is ontwikkeld. Ze begrijpen de essentie van een belangrijke gebeurtenis nog niet, maar voelen wel wat er aan de hand is (innerlijke wijsheid). Jonge kinderen kunnen diep filosoferen in hun beleving van werkelijkheid en schakelen moeiteloos tussen beide zonder de gesprekspartner daarvan op de hoogte te brengen.

Na het zevende jaar vindt er in het denken van kinderen een omslag plaats. Een tweezijdig gesprek over zowel hoofd- als bijzaken wordt mogelijk, ook omdat het basisschoolkind wil kunnen begrijpen. Op deze leeftijd zijn kinderen gevoelig voor wat er van hen verwacht wordt. Zij passen zich in grote lijnen aan de volwassenen aan, omdat ze afhankelijk van hen zijn. Het

is moeilijk te doorgronden wat het kind van binnen echt denkt en voelt. Ouders die een verlies doormaken (scheiding, werk, overlijden, enzovoort), dienen extra goed te luisteren naar en communiceren met hun jonge kind: het is nog niet in staat op dezelfde wijze als volwassenen zijn gevoelens te verwoorden. In geval van een scheiding ervaart vrijwel elk kind separatieangst: als een ouder verdwijnt, kan immers ook de andere verdwijnen. Tevens kunnen ouders zo in beslag worden genomen door hun eigen emotionele ontreddering, dat ze geen aandacht kunnen opbrengen voor de verliesverwerking van het kind; kinderen rouwen ook, maar soms veel later. Contact en omgangswisselingen kunnen daarom gepaard gaan met veel stress. Kinderen kunnen heel heftig reageren op bezoeken van de andere ouder zonder dat daar een

aanwijsbare reden voor is. Ook vertonen jonge kinderen vaak somatische symptomen als buikpijn of allergie en 60% van de kinderen vertoont regressie (terugvallen op gedrag uit een eerder ontwikkelingsstadium). Voor ouders is dit moeilijk. Als ouders elkaar niet vertrouwen, is de kans groot dat het gedrag van het kind verkeerd wordt gekoppeld aan opvoedingskwaliteiten van een ouder.

terwijl er toch onprettige dingen worden besproken. Een open vraaggesprek in de vorm van een interview is een goede gespreksvorm, van waaruit de volwassene zich kan richten op het belang van het kind en waarbij het eigen belang minder in de weg zit. Doorvragen is de meest geëigende manier om dieper op een onderwerp in te gaan en te laten voelen dat je het kind serieus neemt. Gebruik ook metacommuni-

Speelsheid

Houd er rekening mee dat een kind heel erg met zijn lichaam communiceert. Jonge kinderen zijn minder geneigd vragen te beantwoorden, maar communiceren via spel en verhaal. Communiceren met kinderen vraagt om los te komen van vaste patronen. Het beste kan daarom spelen of samen iets anders doen en praten gecombineerd worden, want de intensiteit van een gesprek over een belangrijk onderwerp is voor een kind vaak onaangenaam. Als de volwassene of het kind bezig is met iets anders, bijvoorbeeld autorijden, afwassen, tekenen of met lego spelen is dat voor een kind een prettige situatie: de volwassene is dan niet zo intens op hem gericht.

Een kind ervaart pas veiligheid en betrouwbaarheid als de verbale en non-verbale communicatie synchroon zijn

Tweerichtingsverkeer

Een coach kan samen met de volwassene bespreken op welke wijze hij tweerichtingsverkeer kan hebben met het jonge kind. Bespreek samen de communicatievoorwaarden voor een effectief gesprek, zoals welke houding respect en bescheidenheid uitdragen. Maak ouders vertrouwd met het voeren van een open gesprek, waarbij het kind zijn eigen gevoelens kan vertellen zonder 'geleid' of 'misleid' te worden door de volwassene. Bereid met de ouders een goed interview voor, zodat het kind zelf informatie geeft en waarbij de informatie niet aan hem wordt onttrokken. Maak de volwassene attent op de valkuil *uithoren*, want dat bevordert disloyale gevoelens ten opzichte van de ondervrager. De coach kan opvoeders leren erop te vertrouwen dat een gesprek als *goed* kan worden ervaren als er respect en warmte is,

nicatie-elementen: laat het kind weten wat je intenties en bedoelingen zijn als volwassene, dat je feedback nodig hebt, maar ook dat het jou mag laten weten dat het nu bezig is met iets anders en geen zin heeft in luisteren en praten. Wezenlijk voor alle communicatie is de non-verbale communicatie. Een kind ervaart pas veiligheid en betrouwbaarheid als de verbale en non-verbale communicatie synchroon zijn: met een juiste bij het onderwerp passende lichaamshouding onderstreep je wat je zegt.

Fantasia of werkelijkheid

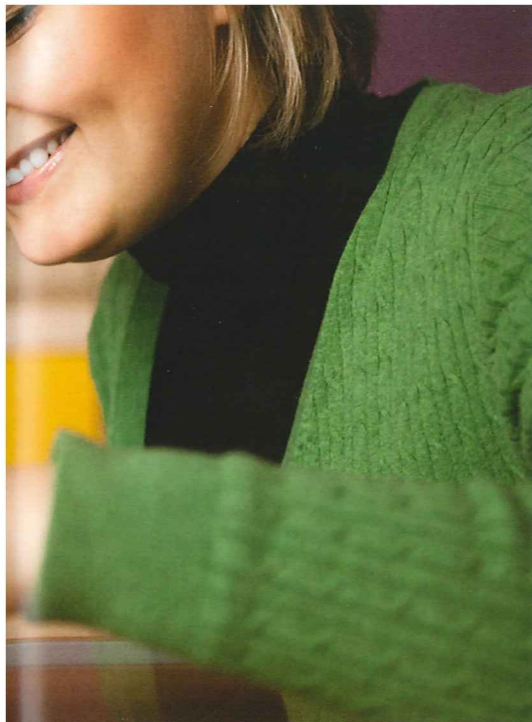
De opvoeder kan het jonge kind helpen bij het onderscheid maken tussen fantasia en werkelijkheid. Het kind moet horen dat zijn echte mening aan de orde is en niet de fantasia.

Sociaal wenselijk

Kinderen van een jaar of tien zijn er moreel op gericht om *een goed kind* te zijn. Het is daarom van belang om suggestieve vragen te vermijden en alert te zijn op sociaal wenselijke antwoorden. De kans op sociaal wenselijke antwoorden neemt af als ieder antwoord welkom is en de vragen niet gesloten zijn.

Pubers

Vanaf de puberteit moet de volwassene de verantwoordelijkheid delen met de puber. De puber neemt de 'macht' over door het gesprek te initiëren, te tolereren of te saboteren door middel van actief of passief verzet. Een ouder voelt zich vaak gekwetst door een ongeduldige en bot overkomende puber. Daarentegen is de mening van ouders enorm belangrijk voor de jongere en hij kan er daarom ook diep door gekwetst worden. Hoewel ouders aan

belang inboeten, blijft de rode draad tussen ouder en kind contact. Doordat de 'macht' niet meer als vanzelfsprekend bij de volwassenen ligt is het des te belangrijker dat het gesprek op een 'open' wijze plaatsvindt; de onderwerpen kunnen door beide gesprekspartners aangesneden of afgeserveerd worden. De puber eist gelijkwaardigheid en een respectvolle, eerlijke benadering. De communicatie van pubers is vaak duidelijk en zonder franje. Volwassenen hebben vaak de neiging om in de communicatie met jongeren te vertellen en niet uitnodigend te zijn of te vragen (Delfos). De jongere echter wil erkenning voor het feit dat zijn kennis is toegenomen en wil laten voelen dat hij niet zonder meer akkoord gaat met het kennisoverwicht van de volwassene. Oprechte belangstelling tonen betekent meer vragen dan vertellen. Volwassenen hebben de neiging vooral hun eigen belangstelling en doelen voorrang te geven en in het praten met pubers betekent dit dat het gesprek vaak gaat over regels,

De vraag is niet of kinderen een mening hebben of over informatie beschikken, maar hoe we met hen kunnen communiceren

conflicten en geschillen. De puber verliest daardoor zijn belangstelling voor contact. Omdat jongeren meestal minder behoefte hebben om met volwassenen te praten, kiezen ze eerder voor het debat dan voor de uitwisseling. Het gelijk krijgen is vaak belangrijker dan de inhoud.

Socratische gespreksvoering

De socratische wijze van communiceren is bevorderlijk voor gespreksvoering op alle leeftijden, maar in het bijzonder bij pubers. Deze methode gaat ervan uit dat de ander deskundig is over zichzelf. De kunst van een goed gesprek is om die deskundigheid (ook al is deze niet altijd in bewuste vorm aanwezig) van de ander naar buiten te halen. De coach kan de volwassene helpen bedreven te worden in het vragen om nadere uitleg en het doorvragen, zodat de jongere niet alleen zijn mening kan vertellen, maar ook zijn denkproces kan doorontwikkelen met behulp van deze socratische methode. De puber zal dan in de loop van het gesprek vaak zelf de argumenten noemen die de volwassene had willen vertellen. De argumenten komen nu echter uit hem zelf en zijn daarom beduidend effectiever. De kwaliteit van uitwisseling neemt toe.

Gelijkwaardige gespreksvoering

Pubers zijn gericht op gelijkwaardige

vragen in plaats van een boodschap. Observeer en laat hem ontdekken of en hoe hij de verantwoordelijkheid neemt voor een goed gesprek. Zorgt hij dat de ander niet afhaakt, erbij kan blijven? Hoe kan de volwassene de puber op zijn gemak stellen en uitnodigen tot uitwisseling? Om je op je gemak te voelen, is het nodig dat de ander weet wat de bedoeling is van het gesprek, wat er mee gaat gebeuren en vooral dat de puber als mens gewaardeerd blijft. Bespreek en oefen met de volwassene hoe hij de puber op zijn gemak kan stellen. Onderzoek met de volwassene wat hij onder respect verstaat en onderzoek of hij dat ook uitdraagt tijdens de gespreks oefening. Uit de volwassene ook waardering voor het denkproces van de ander en toont hij zelf ook bereidheid tot leren en bijstellen?

Het paraplugesprek

Aparte aandacht verdient het paraplugesprek. Dit woord wordt veel gebruikt bij afspraken over voortgezet ouderschap na scheiding als aanduiding voor een *beschermend gesprek*. Voor kinderen van alle leeftijden geldt, dat een gezamenlijk uitgedragen boodschap van beide ouders de meeste geruststelling biedt over de veranderingen na scheiding. Het is van groot belang dat er geen spanningen tussen de ouders zijn. In een echtscheidingstraject zijn die er natuurlijk wel tussen man en vrouw. Om die reden spreek ik de man en de vrouw uitsluitend aan in hun rol van ouder met de bedoeling een denken en handelen vanuit kindperspectief te bewerkstelligen. Ouders praten over het algemeen graag en gemotiveerd over hun kinderen; ze willen dat het hen goed

gaat en willen dat hun kind heelhuids wordt grootgebracht en gelukkig is. Dat is een mooi uitgangspunt om het met de ouders te hebben over wat ze hun kind graag mee willen geven om dat te bereiken. Met welke levens- en opvoedingswaarden moet het vooruit kunnen in het leven, wat heeft hun kind specifiek nodig (kindkenmerken) en welke eigen kwaliteiten als ouders kunnen ze daarbij inzetten (ouderkenmerken)? Door met de coach deze waarden te verkennen en uit te spreken ontstaat er voor de ouders erkenning en herkenning als gemeenschappelijk basis voor alle verdere afspraken en gesprekken die daaraan gelieerd zijn (Schuijt, 2008). Verschillen in opvatting over wat goed zou zijn voor het kind kunnen opgelost worden aan de hand van deze beginselwaarden.

Tot slot

De vraag is niet of kinderen een mening hebben of over informatie beschikken, maar hoe we met hen kunnen communiceren om die mening te horen of die informatie te krijgen. Juist in een driegesprek met een coach kunnen opvoeders en begeleiders van kinderen oefenen om het (zelf)vertrouwen te winnen dat zij dit kunnen zonder zich belemmerd te voelen door gevoelens van afwijzing, boosheid of falen.

Mariëtte Tijs is NMI (rechtbank)mediator en Register Coach NOBCO-EMCC. Zij is echtscheiding- en familie-mediator en geeft trainingen op het gebied van het ouderschapsplan. Zij coacht onder meer ouders bij hun voortgezet ouderschap na scheiding. Daarnaast coacht ze organisaties en individuen op het terrein van generatiemanagement met het accent op de oudere werknemer.

Zie www.approachmt.nl en www.tijsenzijp.nl

Bronnen

Breeuwsma, G. (2008). Partij voor de kinderen in *De Psycholoog*, 43, 398-404.

Delfos, M. F. (2000-2005). *Luister je wel naar mij? Gespreksvoering met kinderen tussen vier en twaalf jaar*. Amsterdam: SWP.

Delfos, M.F. (2005). *Ik heb ook wat te vertellen! Communiceren met pubers en adolescenten*. Amsterdam: SWP.

Keirse, M. (2008). *Helpen bij verlies en verdriet: Een gids voor het gezin en de hulpverlener*. Tiel: Lannoo.

Schuijt, L. (2008). *De kracht van bezieling: Drijfveren van individuen en organisaties* (5e dr.). Rotterdam: Asoka.

Specialisatietrainingen over echtscheiding, Mediation Trainingsinstituut (MTI)